

POSTANOWIENIE

8 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 8 kwietnia 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa S. W.
przeciwko Syndykowi masy upadłości Bank spółce akcyjnej w upadłości w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Syndyka masy upadłości Bank spółki akcyjnej w
upadłości w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi
z 5 kwietnia 2024 r., I ACa 111/24,

1. przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w zakresie, w jakim Sąd Apelacyjny w Łodzi - w odniesieniu do roszczenia o zapłatę - zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z 27 kwietnia 2022 r., I C 1709/21, pkt I. A) i B) oraz co do tego roszczenia oddalił apelację pozwanego, a także orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt II i III);

2. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej w części, w jakiej Sąd Apelacyjny w Łodzi oddalił apelację pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z 27 kwietnia 2022 r., I C 1709/21, ustalającego że umowa kredytu hipotecznego z 15 maja 2007 r. jest nieważna (pkt II).

UZASADNIENIE

Pozwem skierowanym przeciwko Bank S.A. w W. S. W. wniósł o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 75383,54 zł oraz 12.256,38 CHF tytułem bezpodstawnego wzbogacenia wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 12 sierpnia 2021 r. do dnia zapłaty tytułem świadczeń pobranych od powoda przez pozwaną, ustalenia nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu hipotecznego nr [...] z 15 maja 2007 roku w związku ze stwierdzeniem nieważności tej umowy; ewentualnie o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 45.627.33 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 12 sierpnia 2021 roku do dnia zapłaty.

W odpowiedzi na pozew pozwany Bank S.A. w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości.

W ocenie Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim powództwo główne było zasadne w całości i jako takie zasługiwało na uwzględnienie. W rezultacie Sąd Okręgowy wyrokiem z 27 kwietnia 2022 r., w szczególności: 1) ustalił, że umowa kredytu hipotecznego nr [...] z 15 maja 2007 r. zawarta pomiędzy S. W. a Bank Spółką Akcyjną z siedzibą w K. Oddział w Ł. jest nieważna; 2) zasądził od Bank Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz S. W. kwoty 75.383,54 zł oraz 12.256, 38 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od tych kwot liczonymi od 12 sierpnia 2021 r. do dnia zapłaty.

Apelację od powyższego wyroku Sądu Okręgowego złożył pozwany zaskarżając go w całości. Sformułował następujące zarzuty: 1) nierozpoznania istoty sprawy, wobec braku dokonania kontroli incydentalnej wzorca umownego zgodnie z wytycznymi płynącymi z przepisów prawa, lecz *de facto* dokonanie kontroli abstrakcyjnej tj. w oderwaniu od faktów i okoliczności zawarcia przedmiotowej umowy, w tym pominięcie okoliczności towarzyszących jej zawarciu przy dokonywaniu oceny jej postanowień; 2) zaniechania zbadania przez Sąd kryteriów określania kursu wskazanych w par. 6 ust 1 łączącej strony umowy kredytowej; 3) uznania bezskuteczności postanowień Aneksu do przedmiotowej umowy w części odnoszącej się do indeksacji, pomimo braku stwierdzenia

spełnienia przez takie postanowienia przesłanek abuzywności; 4) zaniechania zbadania możliwości utrzymania przedmiotowej umowy w mocy wobec uznania nieważności/bezskuteczności części jej postanowień; 5) zaniechania dokonania wykładni treści przedmiotowej umowy z pominięciem jedynie wyodrębnionego warunku uznanego za nieuczciwy. Nadto zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, polegający na ustaleniu, że strona powodowa do 16 czerwca 2021 r. opłaciła kwotę bezpośrednio w CHF w wysokości 34.534,66 CHF, podczas gdy w rzeczywistości strona powodowa za okres objęty powództwem opłaciła kwotę bezpośrednio w CHF znacznie niższą niż dochodzona pozwem. Ponadto pozwany podniósł zarzuty naruszenia przepisów postępowania, tj.: art. 327¹ par. 1 ust 1 i 2 k.p.c.; art. 227 k.p.c. oraz art. 235 § 1 pkt. 2, 3 i 5 k.p.c. oraz art. 205 § 2 k.p.c. i art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 232 zd. 2 k.p.c.; art. 233 § 1 k.p.c. oraz zarzuty naruszenia przepisów prawa materialnego, tzn.: art. 455 k.c. i 481 k.c. poprzez ich błędne zastosowanie w zakresie roszczenia odsetkowego; art. 111 ust. 1 pkt. 4 ustawy Prawo bankowe; art. 56 k.c., art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 354 § 1 i § 2 k.c. w zw. z § 6 ust. 1, § 9 ust. 2 oraz § 10 ust. 3 umowy kredytu poprzez dokonanie ich nieuprawnionej, dowolnej wykładni; art. 56 k.c., art. 65 § 1 i 2 k.c. oraz art. 354 § 1 i 2 k.c. i art. 385¹ § 2 k.c. poprzez dokonanie dowolnej i nieuprawnionej wykładni treści wniosku kredytowego oraz pozostałych postanowień umowy kredytu, w tym odpowiedniego regulaminu; art. 385¹ § 1 i § 2 k.c. oraz art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13/EWG; art. 385¹ k.c. oraz 385² k.c.; art. 385 § 2 zd. 1 k.c. w zw. z art. 5 zd. 2 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r., w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich oraz ich niezastosowanie; art. 385² k.c. poprzez jego nieuprawnioną, zawężającą wykładnię; art. 24 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim; art. 30 ust 2 pkt 1 i 2 w zw. z art. 2 ust 1 pkt 3 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości; art. 189 k.p.c. poprzez ustalenie nieważności przedmiotowej umowy kredytu; art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c. oraz art. 5 k.c. poprzez jego niezastosowanie.

We wnioskach apelacji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku Sądu *meriti* poprzez oddalenie powództwa; ewentualnie, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c., o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonym zakresie, zniesienie postępowania w takim zakresie oraz przekazanie sprawy do ponownego

rozpoznania Sądowi I instancji.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie.

Postanowieniem z 12 stycznia 2024 r. Sąd Apelacyjny w Łodzi zawiesił postępowanie apelacyjny z uwagi na ogłoszenie upadłości pozwanego i podjął postępowanie z udziałem Syndyka masy upadłości w części dotyczącej żądania ustalenia nieważności umowy kredytowej (k. 339).

W wyniku rozpoznania apelacji, Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem z 5 kwietnia 2024 r., w szczególności, w pkt. I. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 2 i 3 w ten sposób, że: A) punktowi 2 nadał następującą treść: „2. zasądza od pozwanego Syndyka masy upadłości Bank Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz S. W. kwotę 5.305, 36 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie: a) od kwoty 4.913, 48 CHF od 12 sierpnia 2021 r. do dnia zapłaty, b) od kwoty 391,38 CHF od 28 grudnia 2021 r. do dnia zapłaty i oddala powództwo o zapłatę w pozostałym zakresie”; B) w punkcie 3 obniżył kwotę zasądzoną tytułem kosztów procesu z kwoty 11.817 zł do kwoty 3.208, 50 zł; w pkt. II. oddalił apelację w pozostałym zakresie.

Pozwany - Syndyk masy upadłości Bank S.A. w upadłości w W. - skargą kasacyjną zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 5 kwietnia 2024 r., w całości. Skargę tę oparł na zarzutach naruszenia przepisów postępowania, tj.: art. 180 § 1 pkt 5 lit. b w zw. z art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. oraz w zw. z art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c., w zw. z art. 144 ust. 1 i art. 145 w zw. z art. 263 i 96 pr. up. oraz art. 179 § 3 zd. 1 k.p.c. i art. 174 § 2 zd. 2 w zw. z art. 391 §1 k.p.c.; art. 180 § 1 pkt 5 lit. b w zw. z art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 145 pr. up. w zw. z art. 386 §4 k.p.c.; oraz na zarzutach naruszenia przepisów prawa materialnego, tzn.: art. 189 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez jego błędne zastosowanie i nie uwzględnienie apelacji pozwanego, co do żądania ustalenia nieważności przedmiotowej umowy kredytu hipotecznego; art. 379 § 1 k.p.c. w zw. z art. 316 § 1 k.p.c. i art. 317 § 1 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 144, 145 i 263 pr. up. poprzez podniesienie zarzutu nieważności postępowania odnośnie do pkt I zaskarżonego rozstrzygnięcia; art. 385¹ §1 w zw. z art. 385¹ §3 k.c. poprzez ich błędną wykładnię i zastosowanie prowadzące do uznania, że sporna umowa zawiera niedozwoloną klauzulę przeliczeniową; art. 385² k.c. poprzez jego błędną wykładnię i zastosowanie; art.

385¹ § 2 w zw. z § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i niezastosowanie i art. 58 § 3 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i zastosowanie prowadzące do uznania, że skutkiem wyeliminowania klauzul abuzywnych jest nieważność spornej umowy w całości; art. 56 k.c. w zw. z art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe w zw. z art. 4 i 5 ust. 2 ustawy z 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw poprzez ich niezastosowanie.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na to, że w sprawie zachodzi częściowa nieważność postępowania, to jest w części postępowania apelacyjnego, gdzie dokonano rozpoznania i rozstrzygnięcia co do roszczenia o zapłatę (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.), podczas gdy ogłoszono i toczy się postępowanie upadłościowe pozwanego; a ponadto podniósł, że w sprawie występuje istotne zagadnienia prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), sprowadzające się do pytania: „Czy postępowanie sądowe z powództwa kredytobiorcy o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego z umowy kredytu waloryzowanego (indeksowanego albo denominowanego) do waluty obcej, wytoczone przeciwko upadłemu bankowi (kredytodawcy), jest sprawą „o wierzytelność, która podlega zgłoszeniu do masy upadłości” w rozumieniu art. 145 ust. 1 ustawy z 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1520 ze zm.) i tym samym podlega zawieszeniu na podstawie art. 174 § 1 pkt 4 lub art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 144 ust. 1 i w zw. z art. 145 ust. 1 pr. up. do czasu rozpoznania zgłoszenia wierzytelności na liście wierzytelności lub odpowiednio, odmowy uwzględnienia wierzytelności na liście i wyczerpania trybu określonego ustawą?”. Skarżący uzasadnił wniosek o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania również tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), tj. art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 144 ust. 1 i w zw. z art. 145 ust. 1 pr. up. oraz art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 144 ust. 1 w zw. z art. 145 ust. 1 pr. up.

We wnioskach skarżący domagał się, w szczególności, uchylenia zaskarżonego wyroku w całości, zniesienia postępowania w części dotkniętej nieważnością to jest w zakresie roszczenia o zapłatę i w tej części przekazania

sprawy Sądowi II instancji do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia co do istoty sprawy w zakresie roszczenia o ustalenie poprzez uwzględnienie apelacji pozwanego w rozpoznawanym zakresie sprawy w całości, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku w całości, zniesienia postępowania w części dotkniętej nieważnością to jest w zakresie roszczenia o zapłatę i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania w całości Sądowi Apelacyjnemu w Łodzi lub innemu sądowi równorzędnemu.

W odpowiedzi na skargę pozwanego powód wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego jej przyjęcia do rozpoznania; o jej oddalenie oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Skarżący powołał się w skardze na przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) polega na sformułowaniu tego zagadnienia, wskazaniu przepisu, na tle którego ono powstało i przedstawieniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ. i z 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecnictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ. i z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Powództwo konsumenta - kredytobiorcy o ustalenie na podstawie art. 189 k.p.c. nieistnienia (nieważności) stosunku prawnego z umowy kredytu waloryzowanego (indeksowanego albo denominowanego) do waluty obcej, wytoczone przeciwko upadłemu bankowi (kredytodawcy), nie stanowi realizacji wierzytelności w postaci roszczenia i dlatego tego rodzaju postępowanie sądowe

nie może być zakwalifikowane jako sprawa o wierzytelność, która podlega zgłoszeniu do masy upadłości w rozumieniu art. 145 ust. 1 oraz art. 263 pr. upadł. Roszczenie materialnoprawne jako takie jest identyfikowane z prawem lub uprawnieniem, które są określone w ten sposób, że wierzyciel może żądać od dłużnika konkretnego zachowania się. Cechą charakterystyczną roszczeń jest nie tylko to, że z góry jest określony adresat obowiązków, ale zarazem to, że określone jest konkretne zachowanie się obowiązane.

Klasycznym przykładem tak skonstruowanego roszczenia jest wierzytelność wynikająca ze stosunku zobowiązaniowego i według art. 353 § 1 k.c. zobowiązanie polega na tym, że wierzyciel może żądać od dłużnika świadczenia, a dłużnik powinien świadczenie spełnić. Swoistym rodzajem wierzytelności są roszczenia majątkowe niepieniężne ukształtowane na bazie ekspektatywy przyszłego prawa finalnego, która może być przedmiotem obrotu prawnego. Przez ekspektatywę rozumie się stan, w którym elementy stanu faktycznego, od którego stosownie do hipotezy normy prawnej zależy powstanie lub nabycie określonego prawa w znaczeniu podmiotowym realizują się stopniowo w pewnym okresie czasu (np. ekspektatywa własności lokalu uregulowana w art. 19 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych).

W powołanych przepisach prawa upadłościowego chodzi rzecz jasna o zobowiązania pieniężne oraz o zobowiązania majątkowe niepieniężne upadłego, które mogą być przekształcone w zobowiązania pieniężne (art. 91 ust. 2 w zw. z art. 240 pkt 2 in fine oraz art. 246 pr. upadł.). Oczywistym jest też że żądanie ustalenia nieistnienia stosunku prawnego nie może być przeliczone na sumę w rozumieniu art. 245 ust. 1 pkt 3 pr. upadł. Poza tym pozytywne rozstrzygnięcie takiego żądania na drodze sądowej nie jest tytułem egzekucyjnym podlegającym przymusowemu wykonaniu, tak jak wyciąg z zatwierdzonej przez sędziego komisarza listy wierzytelności, zawierający oznaczenie wierzytelności oraz sumy otrzymanej na jej poczet przez wierzyciela (art. 264 ust. 1 pr. upadł.).

W odniesieniu do problematyki abuzywnych klauzul przeliczeniowych i klauzul ryzyka walutowego w tzw. kredytach frankowych, a także interesu prawnego konsumenta w żądaniu stwierdzenia nieważności (bezskuteczności)

takich umów należy stwierdzić, że zostały one już wyjaśnione szczegółowo w orzecznictwie sądowym, nie ma zatem podstaw, aby się do nich ponownie odnosić (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego w sprawach I CSK 2225/23, I CSK 2268/23, I CSK 2291/23 i I CSK 2334/23 oraz wyroki w sprawach II CSKP 957/23, II CSKP 1002/23, II CSKP 1956/22, II CSKP 2164/22 i II CSKP 2295/22, II CSKP 690/23, II CSKP 1996/22, II CSKP 2231/22 i II CSKP 278/23, II CSKP 380/23, II CSKP 617/23).

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy w odniesieniu do rozstrzygnięcia w przedmiocie żądania ustalenia nieważności umowy kredytowej odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

Na marginesie należy wskazać, że w zdaniach odrębnych do uzasadnień wyroków Sądu Najwyższego w sprawach II CSKP 377/22 i II CSKP 395/22 oraz w zdaniach odrębnych do wyroków Sądu Najwyższego w sprawach II CSKP 616/22, II CSKP 701/22 i II CSKP 1511/22, podjęto próby rozwiązania zagadnień prawnych związanych z klauzulami przeliczeniowymi i klauzulami walutowymi, w tym klauzulami ryzyka walutowego - przy uwzględnieniu orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - na tle konkretnych stanów faktycznych w odniesieniu do problematyki nieważności umów kredytowych indeksowanych i denominowanych do waluty obcej, zawieranych z konsumentami, jednak zaprezentowane tam koncepcje nie zyskały akceptacji w orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych.

[SOP]

[r.g.]